

Raadsvoorstel

Tabel registratiegegevens

Registratienummer	25.0014053
Zaaknummer	Z25002594
Datum oordeelsvormende raadsvergadering	4 december 2025
Datum besluitvormende raadsvergadering	11 december 2025
Van afdeling	Ruimte & Ondernemen
Onderwerp	Vaststelling Kerkenvisie
Portefeuillehouder	wethouder H.P.J.M. ter Veen

Samenvatting

In samenwerking met de kerkbesturen is een kerkenvisie opgesteld. De kerkenvisie laat zien hoe de kerken er voor staan, maar ook wat de kansen en mogelijkheden er zijn om ook de kerken in de toekomst te kunnen blijven gebruiken en te behouden.

Inleiding

Uw raad heeft in 2024 budget ter beschikking gesteld voor het maken van een kerkenvisie en om de uitvoering van de kerkenvisie te ondersteunen. Deze handschoen heeft ons college graag opgepakt.

In samenwerking met de kerkbesturen is een kerkenvisie opgesteld. Uit de visie blijkt dat veel kerken onderhoud nodig hebben en leeg te komen te staan.

Raadsvoorstel

De kerkenvisie laat zien hoe de kerken er voor staan, maar ook wat de kansen en mogelijkheden er zijn om ook de kerken in de toekomst te kunnen blijven gebruiken en te behouden. De kerkenvisie biedt een basis voor het maken van concrete plannen. De kerkbesturen kunnen nu plannen gaan maken voor behoud en een nieuwe toekomst van de kerken.

Voorgesteld besluit

1. De kerkenvisie vast te stellen;
2. De aanbevelingen van de visie over te nemen.

Argumenten

1. Toekomstbestendig gebruik

De visie een beeld geeft een van de opgave rondom religieus erfgoed binnen de gemeente. Daarnaast wordt onderzocht welke rol de gemeente kan spelen in het ondersteunen van kerkeigenaren om zo gezamenlijk het waardevolle, religieuze erfgoed te behouden. Verschillende kerkeigenaren zijn al bezig met het ontwikkelen van een toekomstperspectief, voor anderen is dit nog niet aan de orde, maar zal dit in de nabije toekomst nodig zijn. De gemeente wil hierin samen optrekken omdat de kerken waardevol zijn voor Opmeer. Deze waarde ligt niet alleen in de geschiedenis en de cultuurhistorie, maar ook in de ruimtelijke kwaliteiten en de maatschappelijke functie in de verschillende kernen.

Opmeer telt 8 kerken. Daarvan zijn er 7 aangewezen als monument. Van de 8 kerken zijn er 4 nog in gebruik als kerk. Naar verwachting omen de kerken binnen 10 jaar leeg te staan. De 4 kerken die niet meer in gebruik in als kerk, hebben een andere bestemming gekregen.

De kerkenvisie geeft een overzicht van de cultuurhistorische waarden en toekomstverwachting van de kerken. Om daar richting aan te geven, is voor iedere kerk een kansenkaart opgesteld. Deze kaart brengt op gestructureerde wijze de potentie in beeld op basis van diverse thema's. Deze kansenkaart biedt de gemeente, kerkeigenaren en dorpsgemeenschappen handvatten om het gesprek aan te gaan over toekomstbestendige functies, behoud én vernieuwend gebruik van hun kerkgebouw.

2. Aanbevelingen

In de kerkenvisie worden aanbevelingen gedaan om de relatie tussen gemeente en kerk te versterken en het behoud van kerken mogelijk te maken.

Het gaat om de volgende aanbevelingen:

1. Toets initiatieven voor kerkgebouwen aan het afwegingskader voor religieus erfgoed.
2. Maatschappelijke bestemming van kerkgebouwen wordt gekoesterd.
3. Begraafplaatsen vormen een punt van aandacht bij verkoop en herbestemmingsopgaven.
4. De gemeente zorgt voor beleidsmatige inbedding van de kerkenvisie.

Raadsvoorstel

5. De gemeente denkt actief mee in de herbestemmingsopgave van kerkgebouwen die aan de eredienst worden onttrokken, waarbij rekening gehouden wordt met de cultuurhistorische waarde en het behoud van monumentale onderdelen, waar mogelijk.
6. De gemeente denkt mee met eigenaren van herbestemde kerken.
7. Vervolgtraject met periodieke bijeenkomsten om netwerk warm te houden en ervaringen te delen.

Ons college is voornemens om de aanbevelingen op te pakken:

- Ad. 1. Het afwegingskader is beschreven in de kerkenvisie. Hierbij gaat het om de vraag of een maatschappelijke functie van het kerkgebouw behouden kan blijven. De ene functie leent zich beter hiervoor dan de andere.
- Ad 2. Het besluit tot het wijzigen van een maatschappelijke bestemming van een kerkgebouw dient weloverwogen en goed beargumenteerd genomen te worden.
- Ad 3. Begraafplaatsen kunnen een belemmering zijn voor het gebruik van een locatie. Dit vergt nader onderzoek.
- Ad 4. De kerkenvisie wordt opgenomen in de omgevingsvisie.
- Ad 5. De gemeente kan pro-actief meedenken, omdat zij een grote rol speelt in het mogelijk maken van een nieuw gebruik.
- Ad 6. In deze tijd van ontkerkelijking is een flexibele opstelling en pro-actief mogelijk maken van een nieuw gebruik noodzakelijk, om leegstand te voorkomen en instandhouding van de kerkgebouwen op de lange termijn mogelijk te maken.
- Ad 7. De kerkbesturen en gemeente gaan zijn voornemens om periodiek bij elkaar te komen.

De achtste genoemde aanbeveling in de kerkenvisie is voor de kerkeigenaren: Kerkeigenaren denken (verder) over hun eigen toekomst.

Kanttekeningen

1. Nog geen concrete plannen

De kerkenvisie bevat geen concrete plannen. In het vervolgtraject wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn om functieveranderingen en bouwplannen te realiseren (zie Uitvoering).

Beoogd maatschappelijk effect

Behoud van cultuurhistorische bebouwing. Dit sluit uit op de ambitie Aantrekkelijk landschap in de toekomstvisie. Ook is het wenselijk de maatschappelijke functie van kerken te behouden (ambitie Vitale kernen).

Wettelijk kader

Functieveranderingen en de bescherming van monumenten zijn geregeld in de Omgevingswet.

Raadsvoorstel

Participatie

De kerkenvisie is tot stand gekomen na gesprekken met de kerkbesturen en input van maatschappelijke organisaties.

Communicatie

De vaststelling van de kerkenvisie wordt gepubliceerd in De Kogge. De kerkenvisie wordt op de gemeentelijke site geplaatst.

Financiën

Uw raad heeft in 2024 € 100.000,- beschikbaar gesteld voor de kerkenvisie en de ondersteuning van de werkgroepen. Ca. € 28.000,- is besteed aan het opstellen van de kerkenvisie. In navolging van het Kerkenvisietraject worden haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd (zie Uitvoering). De kosten van de haalbaarheidsonderzoeken worden totaal geraamd op ca. € 90.000,-.

Per onderzoek verstrekt de RCE naar verwachting ca. € 7.000,- en de provincie ca. 10.000,- subsidie (totaal € 68.000,-). De kosten voor gemeente na aftrek van de subsidies bedragen dan ca. € 22.000,-. Dit past binnen het restbudget van de kerkenvisie.

Uitvoering

In navolging van het Kerkenvisietraject worden haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd voor de herbestemming van de vier kerken binnen de gemeente die momenteel in religieus gebruik zijn, maar naar verwachting de komende jaren buiten religieus gebruik zullen treden. In samenwerking met de kerkeigenaren wordt onderzoek uitgevoerd naar een toekomstig gebruik van deze kerkgebouwen. Duurzame instandhouding van deze monumentale kerkgebouwen, evenals de wens om de kerken van waarde te laten zijn voor de samenleving, is het doel van deze onderzoeken.

Bijlagen

1. Kerkenvisie

Raadsbesluit

De raad van de gemeente Opmeer,

gelet op art. 108 en art. 147 Gemeentewet en de Omgevingswet;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 29 oktober 2025,

gehoord de behandeling in de oordeelsvormende raadsvergadering van 4 december 2025;

besluit:

1. De kerkenvisie vast te stellen;
2. De aanbevelingen van de visie over te nemen.

Besloten in de raadsvergadering van 11 december 2025.

L. Gijben
griffier

H.M. Wiersema
voorzitter